

CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA MUĞLA'DA EĞİTİM

Melek ÇOLAK*

ÖZET

XIX. yüzyıl sonu ve XX. yüzyıl başında, Osmanlı İmparatorluğunun çöküş sürecini yaşaması, her alanı olduğu gibi eğitim sistemini de olumsuz etkilemiştir. Eğitimi modernleştirme çabaları bu dönemde atılsa da, yapılan çalışmalar yarıda kalmıştır. Eğitim-öğretim sorunu, imparatorluktan milli devlete yansıyan en önemli sorunlardan biri olmuştur.

Bu çerçevede Cumhuriyetin ilanından önce eğitim seviyesi düşük ve dışa kapalı bir yapısı olan Muğla halkı, yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin milli ve laik eğitim politikasını uygulamaya koymasıyla, bu yapısını kırmayı başarmıştır. Örgün eğitim alanında, devletin öğretmen yetiştirme sorununu öğretmenlik ve Köy Enstitüleri aracılığıyla çözmeye çalışması, Muğla eğitimine de bir canlılık getirmiştir; 1950'li yıllara dek ilköğretimde, kısmen ortaöğretimde okullaşma oranı hızla artmıştır. Halk eğitimi alanında ise devlet okuma-yazma oranını kısa zamanda arttırıp, milli kültürü ve millet olma bilincini halka yaymak ve benimsetmek amacıyla Millet Mekteplerini ve Halkevlerini açmıştır. Muğla Millet Mektepleri ve Halkevi, ülke genelinde olduğu gibi, coşkulu bir şekilde başlattığı atılımla yararlı olsa da, yıllar geçtikçe aktivitesini yitirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Örgün Eğitim, Halk Eğitimi

ABSTRACT

The Ottoman Empire was collapsing by the end of the XIX. th century and the beginning of the XX th century, wich affected every field including the education system. Although were taken to modernize the education during this period, the works initiated in this respect were half-finished. The problem of education and teaching became one of the most serious one which reflected itself on the national state.

Within this context, the people of Muğla whose level of education was low and who were not open to outside influences, began to leave this phenomenon by applying the national and secular education policy of newly established Turkish Republic. Since in the field of organized education the state strove to solve the problem of the lack of teachers by means of the quality of a village teacher or village institutions, this not only enlivened the education system of Muğla but also the number of schools in primary and partially in the elementary education increased rapidly till 1950's.

The state enhanced the level of its people's education in a short period and in order to extend the consciousness of being a nation and the national culture amongst the people encourage the people to adopt them, the state constituted National Schools and People's Houses. Although National schools and People's Houses of Muğla brought some benefits with the motivation of enthusiasm at the beginning they gave up their activities throughout time.

Keywords: Formal Education, Public Education.

* Yard. Doç. Dr. Muğla Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

I-CUMHURİYETİN İLANINDAN ÖNCE EĞİTİM

XIX. yüzyıl sonunda Osmanlı İmparatorluğunun hızla çöküş sürecine girmesi her alanı etkilediği gibi eğitim sistemini de etkilemiştir. Tanzimat döneminden itibaren açılan batı tarzı okullar, skolastik düşüncenin temsilcisi olarak etkili olan medreselerle yanyana yaşayarak eğitimde ikiliğin oluşmasına neden olmuştur. Çok uluslu bir yapıya sahip olan devlette ulusal bir eğitim politikasının olmaması, eğitim alanındaki çalışmaları köksüz bırakmıştır. Eğitim-öğretim üzerinde devlet denetiminin yokluğu yüzünden azınlıklar ve yabancılar istedikleri kadar okul açabilmişlerdir.¹ Eğitimi modernleştirme hareketinin temelleri Osmanlı döneminde atılmakla beraber, Osmanlı Devletinin XX. yüzyılın başında kendini ardı ardına savaşların içinde bulması, yapılan çalışmaların yarıda kalmasına neden olmuştur.

Bu koşullar gözönüne alındığı zaman Cumhuriyetin ilanından önce Muğla'da eğitimin durumu şöyledir:

İmparatorluk genelinde olduğu gibi okuma yazma durumu iyi değildir. İl içerisinde bulunan okullara devam eden öğrenci sayısı 1012'si kız, 4886'sı erkek olmak üzere 5898 kişidir.² 89 okul binasından 5 tanesi sağlığa uygundur.³ 1326 salnamesine göre Milas'ta bir Rum ve bir Musevi okulu, Bodrum'da iki Rum ve bir Musevi, Fethiye'de iki Rum okulu bulunmaktadır.⁴ Orta öğretim düzeyinde eğitim veren ilk rüşdiye 1864'te Muğla'da açılmış, 1892'de idadi olmuştur.⁵ 1916'da sultani adını alarak Recai Güreli caddesindeki binaya taşınan Muğla Sultanisinin öğretmen kadrosunun eliyle, İttihat Terakki Partisinin devlet politikası haline getirdiği Türkçülük akımı Muğla'da da etkili olmaya başlamıştır.⁶ Sultanide 2 yıl edebiyat öğretmenliği yapan Halit Fahri Ozansoy, bu akımın önderlerinden birisidir.⁷ Muğla'da meslek okullarının kurulması ise 1927 yılı ve sonrasına rastlamaktadır.⁸ I. Dünya savaşı yıllarında öğretmen yetiştirmek için açılan Darülmuallimin ve Darülmualimat kısa sürede kapanmıştır.⁹

¹ Hasan Ali Koçer, **Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu (1773-1923)**, Uzman Yayınları I, Ankara 1987.

² **Muğla Cumhuriyetin 15. Yılında**, Marifet Basımevi, İzmir 1938, s.94.

³ **A.g.e.**, s.90

⁴ Melek Çolak, **1923-1950 Yılları Arasında Muğla'da Eğitim**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) D.E.Ü, Atatürk İlkeleri İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir 1992, s.5.

⁵ Ekrem Uykucu, **İlçeleri İle Birlikte Muğla Tarihi (Coğrafyası Sosyal Yapısı)** As Matbaası, İstanbul 1968, s.126-127.

⁶ Ünal Türkeş, **Muğla İli Toplum Yapısı Araştırmaları**, Okyay Matbaacılık, I. Baskı , İstanbul 1971, s.156.

⁷ Çolak, **a.g.t.** s.5

⁸ **Muğla Millî Eğitim Müdürlüğü Arşivi**, Kadro Defteri NO: 3-479.

⁹ Zekai Eroğlu, **Muğla Tarihi**, İzmir 1939, s.155-156; Ünal Türkeş, **Kurtuluş Savaşında Muğla**, cilt:I-II, I. Baskı İstanbul 1973, s.108; **Millî Eğitim Md. Arşivi**, c. 2, NO: 201-400.

¹⁰ Ünal Türkeş, **a.g.e.**, s.106; Eroğlu, **a.g.e.**, s.157.

Halk eğitiminde ise geniş ölçüde medrese, tekke ve bunların temsil ettikleri tarikatlar etkili olmuş, kültür yaşamını devam ettiren dini eğitim kurumları olarak faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Cumhuriyetten önce Muğla kazası dahilinde önce 33 medrese bulunmaktadır. Bunların 14'ü merkezde, 7'si nahiye merkezlerinde ve 12'si de köylerde idi. Bu medreselerin kuruluşları ile kaldırılışları arasında geçen süre zarfında ancak 163 kişi diploma alabilmiştir. Ayrıca kaza dahilinde Mevlevi, Kadiri ve Rûfailere ait 3 tekke vardır.¹⁰

II-CUMHURİYET DÖNEMİNDE EĞİTİM

İmparatorluk, Cumhuriyet dönemine çözümlenmesi gereken pek çok sorun bırakmıştır. Savaşın çıkan, nüfusunun çoğunu yitiren bir ülke olarak, çizilen, Milli Misak sınırları içinde ilk çapta ilköğretim bile çözümlenmesi gereken büyük bir sorun olarak beklemektedir. Okul, öğretmen yok denecek derecede azdır. Halkın ancak 1/10'u okuma yazma bilmektedir. Kalkınmanın ancak eğitimle olacağını görmüş bir lider olan Atatürk yeni Türkiye'nin gereklerine göre çağdaş Türk insanını yetiştirmek, yeni kuşaklara devrimin ruhunu, eğitim yoluyla vererek onu sürekli kılmak; akılcı, laik ve demokratik bir eğitim sistemi kurmak için çalışmalara başlamıştır.

Tanzimattan bu yana ikili bir sistem halini alan eğitim öğretim anlayışı, Türk devrimine uygun olarak 3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile yeni bir bünyeye çevrilerek eğitim öğretim birliği sağlanarak milli kültür birliğine yönelmek amaç olmuştur.¹¹Bu kanun medreselerin de kaldırılmasını sağlamıştır. 20 Mart 1926'da kabul edilen Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun, Tevhid-i Tedrisat Kanununun ilkeleri ışığında eğitim hizmetlerini düzenlemiş, devletin izni olmadan hiçbir okul açılmayacağını öngörerek, çağdışı bütün derslerin okul programından kaldırılmasına da imkan vermiştir.¹² Aynı kanunla mıntika eminalikleri kurulmuş, Türkiye 12 "maarif mıntikasına" ayrılmıştır. Buna göre mıntikalar birkaç ilden oluşmaktadır. Muğla ili İzmir mıntikasına bağlıdır.¹³ Sayısal gelişmeler yanında, özellikle ilköğretimde en yeni ve en ileri eğitim ve öğretim yöntemlerinin uygulanması için gelişmiş ülkelerdeki yenilikler izlenmiştir.¹⁴

Cumhuriyetin ilanından sonra halk eğitimi alanında da Millet Mekteplerinden Halkevlerine kadar uzanan bir yolda, ulusal kültürün halk tabanına inebilmesi için uğraş verilmiş, coşkulu bir kalkınma hamlesi başlatılmıştır.

¹¹ Şerafettin Turan, "Atatürk Önderliğinde Kültür Devrimi", **Kalkınma İçin Bölgesel İşbirliği Semineri Tebliğleri(1-11 Kasım 1967)** Ankara 1972, s.79; Hamza Eroğlu, **Türk İnkılâp Tarihi**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1982 s.307-308.

¹² Eroğlu, **a.g.e.**, s.310.

¹³ İsmail Hakkı, Faik Reşit, **Muallim Yılığ 1929-1930 Ders Senesi**, İstanbul 1929, s.79.

¹⁴ Rauf İnan, "Cumhuriyetin İlk On Yılında Eğitimimizin Durumu ve Belirgin Özellikleri Bildiri III", **Atatürk ve Eğitim**, Türk Eğitim Derneği Yayınları, s.168.

A-İlköğretim

Cumhuriyetin ilk yıllarında Muğla'da öğretmen kadrosunun yetersizliği, mevcut okul binalarının buldukları yerlerin öğrenim yaşındaki çocukları kapsamaması, ilin genişliğine nazaran okul sayısının sınırlı olması, okul dışında kalan çocukların ilköğrenimden yararlanmasını zorlaştırmaktadır. 1937'de Muğla'da okul sayısı 111, öğretmen sayısı 216'dır.¹⁵ Buna göre bütün çocukların okula devamını sağlamak için öğretmen kadrosuna daha 200'den fazla öğretmen eklenmesine, okulsuz bulunan 150'ye yakın köye de bina yaptırılmasına gerek vardır.¹⁶ Türkiye genelinde uzun savaş yıllarından çıkmış olan bir ülke için geniş çapta bir kültür hareketine girişilmesi okul ve en önemlisi öğretmen yetiştirme sorununu gündeme getirmiştir.

Bu yüzden ilköğretim alanında yapılan değişikliklerden biri ekonomik yetersizlik, nüfus ve öğretmen azlığı gibi çeşitli nedenlerle köy ve kasabalarda birkaç sınıfı birleştirerek eğitim öğretim yapmak ve bir öğretmen idaresine verme zorunluluğu¹⁷ diğeri de köye göre öğretmen yetiştirmek için eğitimlik örgütü ve Köy Enstitülerinin kurulmasıdır.

a)Eğitmenlik Örgütü

Cumhuriyetin ilk yıllarında köy eğitimi sorunu, en önemli ve güncel konulardan biri olmuştur. Köyler nüfuslarına göre bölümlere ayrılarak, nüfusu 250'den az olanlar için kısa sürede öğretmen yetiştirilmesi düşünülmüştür. Var olan ilköğretim okullarının yetiştirmekte olduğu öğretmen sayısına göre bütün köyler ancak 96 yıl sonra tamamen okula kavuşmuş olacaktı. 1935 yılında 41.000 köyün ancak 5400'ünde okul vardı.¹⁸ Bu durumda Kültür Bakanlığı köyleri okul ve öğretmene kavuşturmak için, rejimin ana davalarından birini gerçekleştirecek bir program hazırlamıştır. Bu programın temeli 1936'da ilk denemesi yapılan ve orduda çavuşluk yapmış erbaşları kurslarda yetiştirerek, "nüfusları öğretmen gönderilmesine elverişli olmayan köylerin öğretim ve eğitim işlerini çözmek" için köy eğitimcilerinin yetiştirilmesini öngörerek 1937'de Köy Eğitimcileri Kanununu kabul etmiştir.¹⁹ Askerliğini yapmış, okuma yazma bilen köylüler, bir ders yılı süren kurslardan sonra, başarılı olmaları halinde "eğitmen" adı ile kendi köyelerine gönderilmişlerdir.²⁰

¹⁵ Milli Eğitim Md. Arşivi, 1936-1937 Ders Yılı Kadro Defteri. s.1-6.

¹⁶ Muğla Cumhuriyetin 15. Yılında, s.95.

¹⁷ Şahap Okuturlar, İlköğretim Klavuzu II, Köy ve Kasaba Okulları, Şaka Matbaası, İstanbul 1949, s.4.

¹⁸ Atatürk ve Eğitim, a.g.m, s.177-183.

¹⁹ Ulus, 3 Mart 1937 s.1-6; TC. Maarif Vekilliği, Maarifle İlgili Kanunlar, Maarif Matbaası, İstanbul 1940, s.110

²⁰ Osman Ergin, Türkiye Maarif Tarihi, c.5 , Eser Matbaası İstanbul 1977, s.2055.

1939'da Muğla'dan İzmir'e kurs görmeye giden ilk 30 kişilik eğitimci adayları²¹ köylere dağıtılmışlardır.²² Bu da 30 yeni okul demektir.²³ İlerki yıllarda, sayı hızla artmıştır.²⁴ Eğitimci köylerde çocuklar kadar, okuma çağını geçmiş kimseleri de okur-yazar hale getirmişlerdir. Çünkü eğitimci okulların açılmasıyla, bu okullarda Millet Mektepleri açılmıştır. Eğitimci eliyle köye yalnız alfabe değil, tarım bakımından yeni araç ve bilgiler de girmiş, hatta köylerin çoğunda yetiştirilen yeni ürünlere "eğitimci buğdayı", "eğitimci bağı" gibi sözler eklenmiştir.²⁵

Yararlarına rağmen, eğitimci çözüm değildi. Kısa bir sürede yetiştirilen, köye gönderildikten sonra desteksiz bırakılan, öğrenim düzeyi genellikle ilkokulu aşmayan eğitimcilerden yüzde yüz başarı beklemek imkansızdır. Bu yüzden eğitimcilerin bir kısmı başarısızlıkları yüzünden tasfiye edilmiştir.²⁶ 1947'de Köy Enstitülerinde açılan 12 dönem eğitimci kursları yeni eğitimci yetiştirmede sonuncu kurs olmuştur. 1947-1948 öğretim yılında Türkiye genelinde eğitimcilerlik ve öğretmencilerlikten kapalı kalan eğitimci okul sayısı ise 339'dur.²⁷

b) Köy Enstitüsü Mezunları ve Muğla Eğitimine Etkileri.

Cumhuriyetin ilk yıllarında nüfusunun büyük bir bölümü köylerde yaşayan Türkiye için, köy eğitimini kısa sürede çözmek amacıyla alınan önlemlerden biri de köye göre öğretmen yetiştirilmesidir. Köye göre öğretmen yetiştirmenin uygulama alanında geçirdiği köy muallim mektepleri, eğitimci kursları, köy öğretmen okullarından sonraki aşaması Köy Enstitüleridir.²⁸ Amaç köy çocuklarını köyden alıp yetiştirmek ve köye göndermektir.²⁹ Çünkü öğretmen okulu mezunları köyde, şehirde alışageldiklerinden başka bir yaşam tarzı ile karşılaştıkları zaman uyum sağlamakta zorlanmaktadırlar.³⁰ Köy Enstitüleri açıldığı zaman hemen her köye el atarak toplu bir öğrenci devşirme faaliyetine başlamışlardır. Bu başlangıcın tam olgun ve verimli olduğu söylenemez.³¹ Çünkü Muğla ve köylerinden ilk zamanlarda neredeyse bazen zorla öğrenci toplandığı söylenmektedir. Örneğin 1940'lı yıllarda Eskihisar'da

²¹ İlköğretim, 1 Nisan 1939, c.1, sayı: 7, s.112.

²² **Milli Eğitim Md. Arşivi**, Eğitimci Sicil Defteri, Kütük NO: 1/5207-30/5236, Eğitimci Kadro Defteri, s.12; **Muğlada Halk**, 25 II Teşrin 1939, s.2.

²³ **Halk**, 20 II. Kanun 1940, s.1-2.

²⁴ **Milli Eğitim Md. Arşivi**, 1939-1944 Yılları Arası Kadro Defterleri, s.12-29.

²⁵ **Halk**, 6 Mart 1943, s.2; Şevket Gedikoğlu, **Niçin Eğitimci Kursları Köy Enstitüleri**, İdeal Matbaa ve Ciltevi, Ankara 1949, s.195; Gedikoğlu, **Evreleri Getirdikleri ve Yankalarıyla Köy Enstitüleri**, Ankara 1971, s. 175-215.

²⁶ **Öğretmen** 1 Ağustos 1950, sayı: 34, C.3, s.13.

²⁷ Gedikoğlu, **Evreleri Getirdikleri ve Yankalarıyla Köy Enstitüleri**, s.213.

²⁸ Gedikoğlu, **a.g.e.**, s.20.

²⁹ **A.g.e.**, s.57-59.

³⁰ **A.g.e.**, s.15.

³¹ Ünal Türkeş, **Muğla İli Toplum Yapısı Araştırmaları**, s.166

Mehmet Bey adlı bir toprak ağası “*bu çocukların hepsini okutursanız tarlalarda kimi çalıştıracağız*” diye isyan etmiştir.³² Muğla ve çevresinden ilk giden öğrenciler Kızılçullu(İzmir) Köy Enstitüsünde öğrenim görmüşlerdir.³³

Öğrenciler her sınıfta 22 saat kültür, 11 saat ziraat, 11 saat teknik dersler görmüşlerdir.³⁴ Kız öğrencilere dikiş nakış, dokumacılık, halıcılık zanaatları öğretilirken, erkek öğrencilere demircilik, marangozluk, yapıcılık, fotoğrafçılık, dokumacılık öğretilmiştir.³⁵ Enstitüyü bitiren bazı öğrenciler Yüksek Köy Enstitüsüne devam etmişler Muğla ve köylerinde uzun yıllar hizmet etmişlerdir.³⁶ Enstitü mezunlarının göreve başlamasıyla okul ve öğretmen sayısında doğal olarak artış görülmüştür.³⁷ Enstitü öğretmenleri çalıştıkları yörenin zirai özelliklerine uygun olarak uygulama bahçeleri yaparak, köylüye örnek olmuşlardır. Köyceğiz-Döğüşbelen, Fethiye-Yanıklar ve Paşalı köylerinin uygulama bahçeleri bu açıdan başarılı çalışmalar yapmışlardır.³⁸ Fakat öğretmenlik meslek bilgisi ve kültür derslerinin daha az işlenmesi, onların çevrelerini ve öğrencilerini değerlendirmelerini zorlaştırmıştır.³⁹ Enstitü mezunları bu yüzden uygulama yönünden aktif, kültür yönünden zayıf olarak değerlendirilmiş; bu durum öğretmen okulu kökenli öğretmenlerle, Enstitü mezunu öğretmenler arasında bitmeyecek bir çatışmayı başlatmıştır.⁴⁰ Bu çatışmanın nedenlerinden biri başöğretmenlik makamının öğretmen okulu çıkışlı öğretmenlerden alınarak, Enstitü çıkışlı öğretmenlerin sürekli köyde kaldıkları, öğretmen okulu çıkışlıların da tatillerde uzun süre köylerden ayrı kaldıkları gerekçesiyle, Enstitülü öğretmenlere verilmesidir⁴¹. Örneğin Bayır İlkokulunda başöğretmen olarak çalışan ve deneyimli bir öğretmen olan Necmi Yener’in başöğretmenliği alınarak, öğrencisi olan Köy Enstitülü bir öğretmene verilmiştir. Öğrencisi, Necmi Bey’e bir konu hakkında söylev vermeye kalkışınca, Necmi Yener dayanamayarak yeni başöğretmeni tokatlamıştır.

³² **A.g.t**, s.61.

³³ **Milli Eğitim Md. Arşivi**, Sicil Kütük Defteri NO: 1001-1208.

³⁴ Yahya Akyüz, **Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1982’ye)** A.Ü.SBF Basın ve Yayın Yüksek Okulu Basımevi, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları NO: 114, Ankara 1982, s. 251.

³⁵ M. Emin Soysal, **Kızılçullu Köy Enstitüsü Sistemi**, Maarifet Basımevi, İzmir 1940, s.178.

³⁶ **Milli Eğitim Md. Arşivi**, Köy Enstitüsü Mezunu Öğretmenlerin Sicil Defteri, NO: 1001-1208.

³⁷ **Milli Eğitim Md. Arşivi**, 1944-1945 Ders Yılı Öğretmen ve Eğitim Kadro Defteri, s.1-31.

³⁸ **A.g.t**, s.68.

³⁹ Akyüz, **a.g.e**, s.255.

⁴⁰ **A.g.t**, s. 71; Nilüfer Caner (Emekli İlkokul Öğretmeni): “ Enstitü mezunlarının bazıları çok hırslı idi. Öğretmen okulu mezunlarından yararlandılar. Sosyal yönden aktif kişiler idi.” ; Ahmet Çağlıyan(Emekli Öğretmen): “Halk köy enstitüler için daha çok işle uğraştıklarından “böyle öğretmen mi olur?” diyorlardı. Tek parti devri olduğu için bir şey de söylenmiyordu.” ; Ali Altınok : “ Köy Enstitüsü mezunları okuma-yazma işinde sıkılıyorlar, bahçede işlerini canla başla yapıyorlardı. Uygulamada çok başarılı idiler.”

⁴¹ Akyüz, **a.g.e**, s.254; **A.g.t**, s. 69.

Milas-Selimiye köyü Çandır'da başöğretmenlik yapmış olan Ali Altınok'un durumu da bir başka örnektir.⁴²

Ali Altınok bu olaya nasıl itiraz ettiğini şöyle anlatmıştır:

“1944 yılı idi. Beş yıllık öğretemdim. Bir gün başöğretmenlik görevimi Kızılçullu Köy Enstitüsü mezunu Fazıl Öz'e teslim etmemi emreden bir yazı geldi. Hemen Milli Eğitim Müdürlüğüne şu cevabı yazdım:

“Milas-Selimiye Çandır köyüne atandığı zaman okul kapısını kilitli bulan, kayıtlı 7 öğrenciyi de yerinde bulamayan, okul için 15-20 ağaç yetiştiren, köye ilk radyoyu getiren, köy odasında köylüleri aydınlatan, milli günleri bütün heyecanı ile yaşatan Çandır köyü başöğretmeninin elinden başöğretmenliği alarak, Enstitü mezunu bir arkadaşına vermeniz bir ödül müdür? Adil bir uygulama mıdır?”

Muğla Milli Eğitim Müdürlüğünden gelen cevap şu idi:

“Milas merkezine öğretmen olarak atandınız.”

Bütün eleştirilere rağmen yıllarca milli eğitime hizmet veren, kendilerini her bakımdan yetiştiren Enstitü mezunu öğretmenleri yukarıda açıklanan değerlendirmelerin dışında tutmak gerekmektedir. Bu öğretmenlerden biri olan emekli ilkokul öğretmeni Cavit Bodur, 1940'lı yılların Türkiye'sindeki eğitim ve çektiği sıkıntılar konusunda şunları söylemiştir.⁴³

“1945'te İzmir Kızılçullu Köy Enstitüsünden mezun olunca Ula'ya bağlı Kıyra köyüne başöğretmen olarak atandım. Bir de eğitimci vardı. Okul harap bir durumda idi. Bir damın içinde eğitim yapılmaya çalışılıyordu. 19 yaşında idim. Öğrencilerimin yaşları büyük olduğu için nasıl hitap edeceğimi şaşırıyordum. Öğrenciler önlüksüz, ayaklarında çarık vardı. Bulabildiklerini giyiyorlardı. Teneffüse çıkıldığı zaman tütün kesesini çıkarıp sigara içen öğrenciler bile vardı. Orada kaldığım bir yıl boyunca okul ve çevre ile iyi ilişkiler kurmaya çalıştım. Sonra merkeze Yeniköy'e geldim. Tebeşir bulamadığımız için karatahtaya “ot taşı” denilen bir madde ile yazı yazıyorduk. Öğrenciler ve köy halkı ile birlikte çalışarak köyü şehre bağlayan yolu yaptırıldı. Okulun önüne dek içme suyunu getirttik. Okulun önünde bir bağ oluşturduk. 16 yaşından büyükler için açılan akşam okullarında okuma-yazma öğretip köyün kalkınması için çalıştık.”

Zamanla Enstitü çıkışlı öğretmenlerden bazıları köy konularını işleyen edebi eserler vererek, sosyal, politik etkinlikler gösterip sol eğilimli öğretmen örgütlerinin kurulmasında ve çalışmasında görev almışlardır.⁴⁴ Enstitü mezunları, özellikle Yüksek Köy Enstitüsü mezunları tüm Yunan, Fransız, Rus

⁴² A.g.t, s.71.

⁴³ A.g.t, s.72.

⁴⁴ Akyüz, s.255.

klasiklerini okumuşlardır. Okullarda karşılıklı tartışma ortamı olduğu için Köy Enstitülerinin içinden şair ve yazarlar çıkmıştır.⁴⁵ 1932'de Milas'ın Ağaçalıyık köyünde dünyaya gelip, 1951'de öğretmen olan ve Yatağan Hacıveliler köyü başöğretmenliği yapan Maksut Doğan bunlardan birisidir.⁴⁶

Köy Enstitüsü uygulamasında toplumdan, sistemin yeniliğinden, deneyimsizlikten gelen aksaklıklar olmuş; deney, kuruluş ve gelişim evrelerinin çalışmaları gereği kadar değerlendirilmemiştir. Çok partili yaşama geçişten sonra, siyasal partiler ve hükümetler arasında siyasal çekişme konusu haline getirilmiş, konuya bilimsel açıdan yaklaşım, aksayan yönlerin düzeltilmesine gidilememiştir.

CHP 1947'de öğretmenleri birer memur haline getirmekle sistemde geriye dönüş ortamını hazırlayan değişikliği yapmış⁴⁷, öğretmeni tümüyle aynı köyden alıp, köyüne gönderme olayı bozulmuştur.⁴⁸ Sonuçta Enstitülerin adı 1953-1954 öğretim yılında 6 yıllık öğretmen okulları olarak değiştirilmiştir.⁴⁹

B-Orta Öğretim

Cumhuriyetten önce orta öğretim alanındaki yenilik girişimleri iç ve dış olaylar nedeniyle esaslı bir ilerleme gösterememiştir.⁵⁰ Cumhuriyetin ilan edildiği yıl, Muğla'da bir ortaokul vardır. Bu okul merkezde 1916'da Vali Müştak Lütfi Bey tarafından yaptırılan okuldur.⁵¹ Sayıları sınırlı olan orta öğretim kurumlarından çıkanlar bu dönemde ilkokulların öğretmen ihtiyacını karşılamışlardır. Muğla'da ortaokul mezunları, hatta son sınıf öğrencileri, öğrenimini yarıda bırakanlar ile ilkokul mezunları vekil öğretmen olarak tayin edilmişlerdir.⁵² Muğla Ortaokulu ve Erkek Sanat Enstitüsü, Milas, Fethiye, Marmaris'te 1950'ye dek açılan ortaokullardan başka, orta dereceli okul açılmamıştır. Okullaşma oranı 1950'li yıllardan sonra artmıştır.⁵³

Mesleki ve Teknik Orta Öğretim

Cumhuriyet döneminde her alanda olduğu gibi mesleki ve teknik öğretim, eğitimin en önemli konularından biri haline gelmiştir. Mesleki ve teknik öğretim, tamamen yeni kurulacak bir örgüt olarak belirmiş, 1926'dan

⁴⁵ A.g.t, s.72.

⁴⁶ Mehmet Bayrak, **Köy Enstitülü Yazarlar, Ozanlar**, Töb. Der. Yayınları, I. Baskı , Nisan 1978, Ankara, s.405.

⁴⁷ Gedikoğlu, **Evreleri Getirdikleri ve Yankalarıyla Köy Enstitüleri**, s.315-316; Akyüz, **a.g.e**, s.255.

⁴⁸ **Milli Eğitim Md. Arşivi**, Sicil Kütük Defteri, NO: 1408-1614.

⁴⁹ Gedikoğlu, **a.g.e**, s.224.

⁵⁰ Hasan Ali Yücel, **Türkiye'de Orta Öğretim**, I. Basım Devlet Basımevi, İstanbul 1938, s.16.

⁵¹ Hasan Ali Yücel, **a.g.e**, s.676.

⁵² **Milli Eğitim Md. Arşivi**, Kadro Defteri, No:3-479.

⁵³ Hasan Ali Yücel, **a.g.e**, s.677, **Cumhuriyetin 50. Yılında Muğla**, 1973 İl Yıllığı, s.121.

itibaren çalışmalara başlanmış,⁵⁴ yabancı uzmanlar çağrılarak onlardan yararlanılmıştır. Teknik okullar iki ana şubede toplanmıştır.⁵⁵

Normal Öğrenim Çağındaki Gençler İçin Meslek Okulları

Bunlar Erkek Sanat, İnşaat Usta, Erkek Terzilik, Ticaret Okulları ve Kız Enstitüleridir. Muğla'da bu okullardan biri 1927'de İkmal Sanat Mektebi adı ile açılmıştır.⁵⁶ Okulda kültür derslerinin yanısıra Marangoz Ustalı, Otomobil ve Traktör İşletme Ustalı gibi mesleki dersler görülmekteydi.⁵⁷ Bu okul öğrencileri kısa zamanda iş sahibi olarak, hayata atılmışlar,⁵⁸ ayrıca Muğla ve çevresinde öğretmenlik yapmışlardır.⁵⁹ Fakat sanat okullarının buldukları illerin bütçesinden ayrılan ödeneklerle idare edilmesi bu okulların gelişmesine imkan vermemiştir. Çünkü büyük şehirlerdeki sanat okullarının ihtiyacı sağlanırken, geliri az illerdeki sanat okullarında mali imkanlara dayalı işleri başarmak mümkün olmamıştır. 1929 yılına doğru dünya ekonomik buhranının Türkiye'de de kendini hissettirmesi sanat okullarının güçlükle sağlanan bütçeleri üzerinde etkilerini göstererek gelişmelerini durdurmuştur.⁶⁰

Muğla İkmal Sanat Mektebi ile 1929 yılında açılan Milas İkmal Sanat Mektebi bütçe tasarrufu nedeniyle 15 Eylül 1931'de kapatılmıştır.⁶¹ Öğrencilerinden bir kısmı Muğla ve diğer civar illerdeki okullara yerleştirilmiş, önemli bir kısmı da öğrenimlerini terketmek zorunda kalmışlardır.⁶² 1931'de sanat okulları hakkında 1867 sayılı kanunun yayımlanmasıyla bütün iller 9 bölgeye ayrılmış, okullar birer bölge sanat okulu olarak idare edilmeye başlanmıştır.⁶³ Bu kanunla Muğla, İzmir bölgesine⁶⁴ 1938-1939 ders yılında da Aydın Bölge Sanat Okuluna dahil edilmiştir.⁶⁵ Muğla'da bir sanat okulu ancak 1944'de açılabilmiş, bu alanda okulların artması 1950'den sonra olmuştur.⁶⁶

Serbest Meslek Okul Ve Kursları

Bu alanda açılan Akşam Sanat Okulları ve gezici kurslar, öğrenim derecesine bakılmayarak ilköğretim çağını geçmiş kimselere mesleki ve teknik bilgi beceriler kazandırmak için açılmıştır.⁶⁷ 1931-1932 öğretim yılında

⁵⁴ Türkiye Cumhuriyeti Maarifi 1923-1943, Maarif Matbaası Ankara 1944, s.75.

⁵⁵ Akyüz, a.g.e, s.264-265, Ergin, a.g.e, c.5, s.2055.

⁵⁶ A.g.t, s.87.

⁵⁷ Milli Eğitim Md. Arşivi, Kadro Defteri, No:3.

⁵⁸ Halk, 17 Mart 1932, s-1.

⁵⁹ Milli Eğitim Md. Arşivi, Kadro Defteri, s.3.

⁶⁰ Maarif Vekilliği Dergisi-Şubat 1939, sayı:21, s.20-21.

⁶¹ Milli Eğitim Md. Arşivi, Kadro Defteri, No:3.

⁶² Halk, 10 Mart 1932, s.2.

⁶³ Maarif Vekilliği Dergisi, 2 Şubat 1939, s.22.

⁶⁴ Maarif Vekilliği Dergisi, İlk Teşrin 1940 sayı:22, s.275.

⁶⁵ Maarif Vekilliği Dergisi, Şubat 1939, sayı:22, s.22.

⁶⁶ Cumhuriyetin 50.Yılında Muğla, s.121.

⁶⁷ Şevket Gedikoğlu, Halk Eğitimi, İdeal Basımevi 1953, s.84. Ergin, a.g.e, c.5, s.2108

Muğla'da açılan Özel Biçki-Dikiş Nakış Yurdu bunlardan birisidir. Ayrıca Muğla ve ilçelerinde açılan Akşam Sanat Okulları ve gezici kursların sayısı yıldan yıla artmıştır.⁶⁸

C) Halk Eğitimi

a) Millet Mektepleri

Atatürk'ün önderliğinde Türkiye Cumhuriyetini çağdaş uygarlığa erdirmek için başlatılan atılımların en önemlilerinden biri, eski yazının öğrenilmesindeki zorluğu ortadan kaldırarak, okur-yazarlık sorununu çözüp, kültürümüzü toplumun her alanına egemen kılmak için yapılan yazı devrimidir.

1928'den önce 10,5 milyon nüfustan 1 milyon gibi küçük bir kesim okuma yazma bilmektedir. Atatürk 9.10.1928' de Sarayburnu'nda verdiği söylevinde,⁶⁹ okuma yazma oranının düşük olmasını ayıp olarak nitelemekte, yeni Türk harflerinin herkese öğretilmesini istemektedir. Bu yüzden yeni Türk harflerinin kabulü ve uygulanması hakkındaki 1353 sayılı kanun 1.11.1928'de kabul edilerek, uygulamaya konmuştur⁷⁰. Millet Mekteplerinin doğuşu böyle bir tarihi olayın eseridir. Millet Mektepleri teşkilâtının genel başkanı ve başöğretmeni Atatürk'tür. Özellikle 16 ile 45 yaş arası kadın ve erkeklerin devam ettiği bu okullarda öğretmen, memur, serbest çalışan olmak üzere birçok aydın görev almış, hareketi özellikle ilkokul öğretmenleri yürütmüştür.

Muğla'da Millet Mekteplerinin açılışı bir bayram gibi kutlanmış, beklenilenin üzerinde bir ilgi görmüştür. Sabit ve gezici A ve B dershanesi olmak üzere iki çeşit dersane açılmıştır. Şehir ve kasabalarda, okulu bulunan köylerde açılan Millet Mektebi dershanelerine sabit, okulsuz köylere bir devre için öğretmen göndermek suretiyle açılan dershanelere gezici dershaneler denmektedir. Sabit ve gezici A dershanelerinin görevi, hiç okuma yazma bilmeyen veya Arap harflerini öğrenmiş olan yetişkinleri okur yazar haline getirmek; B dershanelerinin hedefi ise A dershanelerini bitirmiş ve okuyup yazmayı öğrenmiş olanları yaşamın gerektirdiği ana bilgilerle donatmaktır. Muğla'da 108A, 20B dershanesi açılmış, 15:30'dan sonra bir saat kadınlara, gece de erkeklere okuma-yazma öğretilmiştir. Süresi dört ay olan kurslar boyunca okuma yazmadan başka sağlık, yurt bilgisi gibi dersler gösterilmiştir. Özellikle yurt, millet, yurttaşlık hak ve görevleri hakkında bir yurttaşın bilmesi gereken asgari bilgileri kazandırmak amacıyla okutulan Yurt Bilgisi derslerinde

⁶⁸ Cumhuriyetin 50. Yılında Muğla, s.140.

Ergin, a.g.e, s.2112; Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitimi 1943-1944 /1948-1949 Öğretim Yılları Ankara 1949, s.65. Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, Maarif İstatistikleri, 1923-1932, Devlet Matbaası, s.62.

⁶⁹ Atatürk'ün Maarife Ait Direktifleri, s.28

⁷⁰ T.C. Maarif Vekaleti Millet Mektepleri Talimatnamesi (1.madde) Ankara 1929, s.4; Anadolu, 20 Temmuz 1931, s.4.

ele alınan konular, Millet Mekteplerinde millet olma bilincinin halka verilmeye çalışıldığını göstermektedir.

Muğla'da Millet Mektepleri açıldıktan sonra büyük ilgi görmüş, gerek merkezde gerek merkeze bağlı yerlerde mekteplere ilgi günden güne artmıştır. Yeni harflerin kabul edilmesinden sonraki ilk yıllarda kahvehanelerde bile karatahtalar bulunmakta, yeni harfler buralarda dahi öğretilmekte idi. Cumhuriyetin ilk yıllarındaki coşkulu dönemi yaşamış olan emekli ilkokul müfettişi Ziya Fikri Özlen, buna örnek olarak 1930'lu yıllarda Fethiye'ye bağlı Eşen nahiyesinde gece, kadınların ellerinde çıralarla, büyük bir istekle okuma yazma kurslarına geldiklerini söylemektedir. Mekteplere ilginin köylerde daha fazla olması ve şehirde devam edenlerin daha az görülmesi, halkın çoğunluğunun okuma yazma bilmelerinden ve özel eğitim görmelerinden ileri gelmiştir denilebilir.

Muğla'da Millet Mektepleri açısından önemli olan noktalardan biri, A ve B Millet Mekteplerinden başka, yaylalarda açılan gezici Millet Mekteplerine halkın büyük ilgi göstermesidir. Okulu olmayan köyün halkını okutmak için gezici öğretmenler, sabit Millet Mekteplerinde olduğu gibi kasım başından şubat sonuna dek gerekli malzemeyi götürerek çalışmaktadırlar. 1929'da okulu olmayan köyler için 10 tane gezici öğretmen tayin edilmiş, 1124 erkek, 1307 kadın olmak üzere 2431 kişi bundan yararlanmıştı.

Anadolu gazetesinden görevli olarak Muğla'ya gelen ve bizzat yaylalara giderek gezici Mekteplerin çalışmalarını izleyen Hikmet Turhan'ın izlenimleri şöyledir:

“Muğla ilinin eğitimi gıpta edilecek bir haldedir. Muğla ilinde açılan seyyar yayla mektepleri başlı başına büyük bir harekettir. İncelemelerimi hayret ve takdirle hülasa edebileceğim bu mekteplere 7-16 yaşına kadar kız ve erkek çocuklarla, 16-45 yaşına kadar erkek ve kadınlar devam etmektedir. Öğretmenleri okulun boş bulunduğu zamanlarda , kah köy odalarında , kah harman başlarında halkı toplayıp okutmaktadırlar. 20 gün zarfında alfabeyi bitiren bir çobanın okuyup yazmayı öğrendiğini gördüm. Bu mektepler şimdide dek mektebi olmayan yerlerde açılmıştır. Asıl önemli olan nokta burasıdır.”

1928-1929 öğretim yılında yani Türk harflerinin kabulünden sonra büyük bir hamle ile başlayan Millet Mektepleri faaliyeti yıllar geçtikçe sönük bir duruma düşmüştür. Muğla'da da ilk yıllarda görülen hız yavaşlamıştır. Gerçi bazı yıllarda Millet Mekteplerinin sayısı olarak azalması, okuyup yazanların artmasına, okuma yazma bilmeyenlerin azalmasına bağlanabilir. Fakat faaliyetin yıllar geçtikçe sönük duruma düşmesinin ve Atatürk dönemindeki önemini yitirmesinin temellerinde Atatürk dönemindeki atılımcı ruhun zayıflaması, hükümetlerin bu işe gereken önemi vermemesi , II. Dünya

Savaşıyla gelen durgunluk dönemi vb. gibi çok çeşitli nedenlerde aramak gerekmektedir.⁷¹

b)Halk Okuma Odaları

Okuma odaları, Millet Mektepleri idare heyetinin kararı ve uygun görmesi ile gerekli görülen yerlerde açılmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında bu odalar halkın eğitim ocağıdır.⁷² Buraya gönderilen kitapların adlarına bakıldığı zaman amacın, halkın okuma zevkini geliştirmekle beraber, henüz tebaa olma bilincinden yurttaşlık bilincine eriştirilmeye çalışılan bir halkı yurttaş olmanın gerekleri konusunda gerekli bilgilerle donatmak olduğu da anlaşılmaktadır. Örneğin 1931’de Muğla halk okuma odaları ve yaz dönemi Millet Mekteplerine gönderilen yayınlardan bazılarının adları şöyledir⁷³: Türk Vatandaşlarına Armağan, Türk Siyasi Haritası, Askerlik Vazifesi, Ergenekon, Jan Jack Rousseu, Türk Tarihinin Ana Hatları, Fransız İnkılâbı, Halk Gazetesi, Halk Bilgisi...

Halk okuma odaları Muğla’da maddi imkansızlıklar yüzünden istenilen şekilde yararlı olamamıştır.1933-1934öğretim yılında Muğla’da 47 olan okuma odası sayısı, 1943-1944 öğretim yılında aradan çok zaman geçmesine rağmen 43’e inmiştir.⁷⁴

c) Halkevleri

Halkevleri Cumhuriyetin ilk yıllarında halkı eğitmek, ulusal kültür ve bütünlüğü sağlamak için 1932’den itibaren yurt düzeyine, köylere ulaşan birer halk üniversiteleri niteliğinde olan kuruluşlardır. 1933’te Muğla’da 1950 yılına kadar ise Muğla’ya bağlı diğer ilçelerde birer Halkevi açılmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında tek partililiğin doğal bir sonucu olarak CHP’ne bağlı kurum olarak çalışan Halkevleri dil-tarih ve edebiyat sanat, spor, temsil, sosyal yardım, halk dersaneleri ve kurslar, kitapsaray, köycülük, müze ve sergi kolu olmak üzere dokuz bölüm olarak hizmet vermiştir. Bir Halkevi açılınca, mutlaka dokuz kolun birden açılması şart değildir. Üç kolda çalışacak imkan ve üyesi olan her yerde bir Halkevi açılabilir. Bu açıdan Muğla Halkevi ilk olarak dil-tarih-edebiyat, güzel sanatlar , spor, sosyal yardım, halk dersaneleri ve kurslar ile köycülük kolu olmak üzere altı kolda çalışmaya başlamıştır. Örneğin dil-tarih ve edebiyat şubesi açıldığı yıl öz Türkçe kelimeler derlemekle, folklor incelemeleri ile uğraşmış, tarih araştırmaları yapmıştır. “Türk Adları” adlı bir küçük broşür bastırarak bütün çevreye dağıtmış, halkı her konuda aydınlatmak için merkezde ve köylerde konferanslar vermiştir. Sanat kolu sayesinde hemen

⁷¹ Melek Çolak, “Muğla’da Millet Mektepleri” , **Tarih ve Toplum**, Mart 1997, c.27, sayı:159 , s.48-50

⁷² **Halk**, 8 II. Kanun 1930, s.2

⁷³ **Milli Eğitim Md. Arşivi**, 1931 Halk Okuma Odalarına ve Yaz Millet Mekteplerine Gönderilen Kitap Defteri.

⁷⁴ **Muğla Cumhuriyetin 15. Yılında**, s.97.

her Halkevi gibi Muğla Halkevi de bir radyo sahibi olmuş, halkın dış dünyayı algılaması sağlanmıştır. Özellikle Halkevine ait bando-mızıka takımı, özel günlerde müziği halka duyurmada önemli bir görev üstlenmiştir. 1935'te açılan temsil kolu ilk yıllarda açık hava gösterileri ile halkın ilgisini çekmeye çalışmıştır. Spor kolunun çalışmaları ile Muğla spor sahası yaptırılmış, Avcılar Kulübü adıyla bir kulüp açılmıştır. Ayrıca bugünkü Muğlaspor, geçmişteki Halkevi spor kulübünün bugünlere dek gelen bir uzantısıdır. Sosyal yardım kolu yardıma muhtaç kimselere yaptığı yardımlarla kapanışına kadar ekonomik sıkıntılar içinde de olsa , çevresine en yararlı kollardan birisidir. Örnekleri çoğaltırsak halk dersaneleri ve kurslar kolu açtığı kurslarla, kitapsaray ve yayın kolu yayımladığı broşür ve kitaplarla halkın kültür yaşamına katkıda bulunmuş , köycülük kolu sık sık köyleri ziyaret ederek okullar açtırıp konferanslarla köylüyü aydınlatma görevi üstlenmiştir . Muğla ili bir açık hava müzesi olmasına rağmen Muğla Halkevinde bu şube açılmamıştır. Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda beri ilin önde gelenleri, çıkarılan eski eserlerin bir araya getirilebilmesi için Milas ve Muğla'da bir müzenin kurulmasını istemişler, bu isteklerden 25 yıl sonra 1962'de Fethiye'de bir arkeoloji müzesi, 1964'te Bodrum'da bir müze açılmasına rağmen, Muğla Müzesi ancak 19 Ocak 1994 tarihinde açılabilmiştir.

Atatürk Türkiyesine özgü olarak halkı Cumhuriyet ideolojisi etrafında toplamak ve yurttaş olma bilincini sağlamak için kurulan Halkevleri bu açıdan önemli görevler üstlenmiştir. Muğla Halkevi de kurulduğu ilk yıllarda bütün Halkevlerinde olduğu gibi başlattığı coşkulu atılımını ilerleyen yıllarda gösterememiş, durgunluk dönemine girmiştir. II. Dünya Savaşının getirdiği yokluk yılları, bunun halk üzerindeki etkisi, çok partili yaşama geçiş ve halkta yarattığı kutuplaşma, devrim yıllarının eleştirisinin yapılmaya başlaması gibi pek çok neden bu kurumu olumsuz etkilemiştir. Türkiye genelinde 1944'te devlet bütçesinden Halkevine yapılan yardım 2.800.000 Lira iken, 1950'de 1.250.000 Liraya düşmüştür. 1951'de ise Halkevlerini kapatan kanun kabul edildikten sonra, Muğla Halkevi de kapatılmış, eşya ve dokümanlara devlet el koymuştur. Bütün bu eksikliklere rağmen Muğla Halkevi, dış dünya ile pek bağlantı sağlayamayan Muğla halkının sosyal, kültürel açıdan gelişmesine etki ederek , çevre ile ilgilenmesinde önyak olmuştur.⁷⁵

Sonuç

Osmanlı İmparatorluğunun XIX. yüzyıl sonundan itibaren hızla çöküş sürecine girmesi, eğitim alanında yapılan modernleşme çabalarını olumsuz etkilemiştir. Bu dönemde eğitim seviyesi düşük ve içine kapalı bir yapıda olan Muğla halkı, İmparatorluktan milli devlete geçişle beraber, eğitimde uygulanan milli ve laik politikanın etkisiyle hızlı bir değişim geçirmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında devletin, özellikle büyük bir sorun olan ilköğretim alanında öğretmen

⁷⁵ Melek Çolak, "Muğla Halkevi ve Çalışmaları", **Toplumsal Tarih** , Ocak 2000, s.53-58

yetiştirme sorununu eğitmenlik örgütü ve Köy Enstitüleri yolu ile çözmeye çalışması, Muğla eğitimine bir canlılık getirmiştir. Okullaşma oranı ilköğretimde ve kısmen orta öğretimde hızla artmıştır. Okuma yazma sorununu kısa zamanda çözmek ve milli kültürü halk tabanına yayabilmek amacıyla halk eğitiminde başlatılan çalışmalar Millet Mektepleri ve Halkevleri'nin kurulması ile sonuçlanmıştır. Muğla'da okuma-yazma oranını kısa sürede artıran Millet Mektepleri ile millet olma bilincini vermeye çalışan Halkevi'nin yaptığı çalışmalar, ülke genelinde olduğu gibi, yıllar geçtikçe etkinliğini kaybetmiştir.

KAYNAKÇA

I-Arşiv Belgeleri

Muğla Milli Eğitim Müdürlüğü Arşivi, Kadro Defteri, No:3-479; c: 2, No: 201-400.

_____ ; 1936-1937 Ders Yılı Kadro Defteri

_____ ; Eğitmenler Sicil Defteri, Kütük No: 1/5207.

_____ ; Eğitmen Kadro Defteri

_____ ;1939-1944 Yılları Arası Kadro Defterleri

_____ ; Sicil Kütük Defteri, No: 1001-1208

_____ ; Köy Enstitüsü Mezunu Öğretmenlerin Sicil Defteri, No: 1001-1208.

_____ ;1944-1945 Ders Yılı Öğretmen ve Eğitmen Kadro Defteri, Sicil Kütük Defteri No: 1408-1614

_____ ;1931 Halk Okuma Odalarına ve Yaz Millet Mekteplerine Gönderilen Kitap Defteri

II-Gazete ve Dergiler

Anadolu

İlköğretim

Maarif Vekilliği Dergisi

Muğlada Halk

Öğretmen

Ulus

III-Kitap ve Makaleler

Akyüz, Yahya, **Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1982'ye)**, A. Ü. SBF. Basın ve Yayın Yüksek Okulu Basımevi, A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları no:114, Ankara 1982.

Atatürk'ün Maarife Ait Direktifleri, Maarif Basımevi, İstanbul 1939.

Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü Maarif İstatistikleri 1923-1932, Devlet Matbaası.

Bayrak, Mehmet, **Köy Enstitülü Yazarlar-Ozanlar**, Töb. Der. Yayınları, I. Baskı, Ankara Nisan 1978.

Çolak, Melek, **1923 ile 1950 Yılları Arasında Muğla'da Eğitim**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), D.E.Ü. Atatürk İlkeleri İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir 1992.

_____, "Muğla Halkevi ve Çalışmaları", **Toplumsal Tarih**, c.13, sayı:73, Ocak 2000.

_____, "Muğla'da Millet Mektepleri", **Tarih ve Toplum**, c.27, sayı:159, Mart 1997.

Ergin, Osman, **Türkiye Maarif Tarihi**, c: 5, Eser Matbaası, İstanbul 1977.

Eroğlu, Hamza, **Türk İnkılap Tarihi**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1982.

Eroğlu, Zekai, **Muğla Tarihi**, İzmir 1939.

Gedikoğlu, Şevket, **Niçin Eğitim Kurşları Köy Enstitüleri**, İdeal Matbaa ve Ciltevi, Ankara 1949.

_____, **Evreleri Getirdikleri ve Yankılarıyla Köy Enstitüleri**, Ankara 1971.

_____, **Halk Eğitimi**, İdeal Basımevi, 1953.

İnan, Rauf, "Cumhuriyetin İlk On Yılında Eğitimimizin Durumu ve Belirgin Özellikleri Bildiri III", **Atatürk ve Eğitim**, Türk Eğitim Derneği Yayınları.

İsmail Hakkı-Faik Reşit, **Muallim Yıllığı 1929-1930 Ders Senesi**, İstanbul 1929.

Koçer, Hasan Ali, **Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu (1773-1923)**, Uzman Yayınları I, Ankara 1987.

Muğla Cumhuriyetin 15. Yılında, Marifet Basımevi, İzmir 1938.

Okuturlar, Şahap, **İlköğretim Klavuzu II, Köy Kasaba Okulları**, Şaka Matbaası, İstanbul 1949.

Soysal, M. Emin, **Kızılçullu Köy Enstitüsü Sistemi**, Maarif Basımevi, İzmir 1940.

T. C. Maarif Vekaleti Millet Mektepleri Talimatnamesi, Ankara 1929.

TC. Maarif Vekilliği, Maarifle İlgili Kanunlar, Maarif Matbaası, İstanbul 1940.

Turan, Şerafettin, “Atatürk Önderliğinde Kültür Devrimi”, **Kalkınma İçin Bölgesel İşbirliği Semineri Tebliğleri (1-11 Kasım 1967)**, Ankara 1973.

Türkeş, Ünal, **Muğla İli Toplum Yapısı Araştırmaları**, Okyay Matbaacılık, I. Baskı, İstanbul 1971.

_____, **Kurtuluş Savaşında Muğla**, c.I-II, I. Baskı, İstanbul 1973.

Türkiye Cumhuriyeti Maarifi 1923-1943, Maarif Matbaası, Ankara 1944.

Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitimi 1943-1944/1948-1949 Öğretim Yılları, Ankara 1949.

Uykucu, Ekrem, **İlçeleri ile Birlikte Muğla Tarihi (Coğrafyası-Sosyal Yapısı)**, As Matbaası, İstanbul 1968.

Yücel, Hasan Ali, **Türkiye’de Orta Öğretim**, I. Basım, Devlet Basımevi, İstanbul 1938.

IV-Fotoğraflar: Melek Çolak Arşivi

Ek 1

Muğla Halkevinde açılan biçki – dikiş kursuna gelen öğrenciler (1943)

Ek 2

Fethiye'de Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları, (29 . 10 . 1935)

Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı (23 . 4 . 1935 –
Muğla)

Beden Eğitimi dersinde (8 . 2 . 1931 – Ula)

Ek 4

Muğla Halkevi Temsil ve Müzik Kolu, Fethiye’de (29 . 7 . 1931)

Ek 5

Muğla Halkevi Bando – Mızıka Takımı: bir bayram kutlaması sırasında

Gezici olarak açılan Millet Mektebine devam eden öğrenciler
(1930 – Muğla)